

ЕУ УЗ ПРАВДУ

Подршка за
Поглавље

23

ПРЕГОВАРАЧКО ПОГЛАВЉЕ 23

Правна сигурност,
лакши приступ правди и
заштита права свих грађана

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

МИНИСТАРСТВО
ПРАВДЕ

Овај пројекат финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

Наслов:

Преговарачко поглавље 23

Издавач:

ЕУ уз Правду: Подрика за Поглавље 23

Тираж:

1000

Ова публикација објављена је уз финансијску помоћ Европске уније. За садржину ове публикације искључиво су одговорни Министарство правде и конзорцијум који предводи GDSI Limited и та садржина нипошто не изражава званичне ставове Европске уније.

ПРЕДГОВОР

Политике Европске уније у области правосуђа и основних права имају за циљ да одрже и даље развијају Унију као простор слободе, безбедности и правде. Правне тековине из преговарачког Поглавља 23: Правосуђе и основна права су у средишту процеса проширења Европске уније обликујући на тај начин најважније кораке држава кандидата и потенцијалних кандидата у реформама у области владавине права.

Република Србија је у потпуности посвећена процесу европских интеграција и свесна да овај процес захтева велике и суштинске промене у правосуђу, системској борби против корупције и оквиру за заштиту основних права, како на нормативном тако и на нивоима њихове примене. Сходно томе, Влада Републике Србије спроводи реформу правосуђа у складу с националним стратешким оквиром и захтевима за приступање ЕУ.

Европска унија наставља да подржава унапређење владавине права у Србији и спремна је да пружи потребну помоћ у савладавању изазова, са којима се суочавају српске институције у напорима да стандарде у области слободе, безбедности и правде приближе стандардима ЕУ.

Приступање Европској унији и спровођење неопходних реформи не укључује само институције, већ и целокупно друштво. Због тога је важно да се те реформе разумеју и да сви актери, како грађани тако и носиоци политика, активно учествују у стварању чврстог правног оквира и поузданих институција, које ће осигурати правовремено извршење правде и гарантовати заштиту основних права грађана Србије. Ова брошура садржи неке од главних аспеката правних тековина из преговарачког Поглавља 23: Правосуђе и основна права, примере кључних мера реформи које је Влада Србије предузела последњих година, као и користи за грађане Србије које су последица ових мера.

ЕУ уз Правду - Подршка за Поглавље 23 је пројекат техничке помоћи који финансира ЕУ, а који има за циљ да унапреди сектор правде у Републици Србији јачањем капацитета Министарства правде као водеће институције у процесу реформе правосуђа.

ВЛАДАВИНА ПРАВА

Оснонац вредности Европске уније

Европска унија је основана на принципима људског достојанства, слободе, демократије, једнакости, владавине права и поштовања људских права (члан 2. *Уговор о Европској унији*). Чланство у ЕУ, дакле, значи опредељење за њене основне вредности.

Подржавајући реформу у области владавине права у земљама кандидатима, Европска унија има за циљ да осигура исти ниво поштовања основних вредности и демократске културе као у земљама чланицама.

„Владавина права“ није апстрактан појам.

Владавина права подупире све аспекте друштва, и јавни и приватни, обликујући начин на који се појединци односе, како једни према другима, тако и према институцијама. Неговањем система који пружа правичан и праведан одговор на потребе појединаца и друштва у целини показује се и посвећеност људским правима и владавини права. То води ка томе да грађани поштују закон, а да институције обезбеђују поштовање основних права. Последично, то доводи до стабилности демократских институција и помаже у смањењу нивоа корупције.

Владавина права је

- ▶ Ваше право као запосленог да правним путем затражите своју месечну зараду када је не исплати Ваш послодавац
- ▶ Ваше право да не будете дискриминисани по основу пола, националности или сексуалне оријентације
- ▶ права особа с инвалидитетом на независност, социјалну и професионалну интеграцију и учествовање у животу заједнице
- ▶ одговорност починиоца за извршена дела, било да су то претње, насиље или дела у вези са криминалним активностима, попут корупције
- ▶ да када сте трудни, Ваш послодавац предузме разумне кораке да уклони ризике занимања, као што су стајање или седење током дужег периода без адекватних пауза
- ▶ да ако су Вам приходи превише ниски да себи приуштите адвоката, и даље имате гарантоване бесплатне и квалификоване правне услуге како би остварили своје право на приступ правосудном систему

Садржај Поглавља 23: Правосуђе и основна права заснива се на принципима представљеним кроз члан 2. Уговора о Европској унији. Ово поглавље правне тековине ЕУ је подељено на три кључне области: правосуђе, борбу против корупције и основна права.

1

ПРАВОСУЂЕ

2

**БОРБА
ПРОТИВ
КОРУПЦИЈЕ**

3

**ОСНОВНА
ПРАВА**

1 ПРАВОСУЂЕ

Један од кључних услова за поштовање владавине права је функционално правосуђе које следи основне принципе и вредности представљене у даљем тексту.

ПРАВОСУЂЕ КОЈЕ ДОБРО ФУНКЦИОНИШЕ пружа ПРАВНУ СИГУРНОСТ, РАВНОПРАВНО ЈЕ С ОСТАЛИМ ГРАНАМА ВЛАСТИ и тако ПОМАЖЕ ДА СЕ ОСИГУРА ЕКОНОМСКИ РАСТ И НАПРЕДАК ДРУШТВА.

Добра пракса | Извештај о стању правосуђа у Европској унији („The EU Justice Scoreboard“)

Извештај о стању правосуђа у Европској унији средство је информисања и инструмент који помаже ЕУ и њеним државама чланицама у постизању ефикасније правде, пружањем објективних, поузданих и упоредивих података о квалитету, независности и ефикасности правосудних система у свим државама чланицама.

Како бисте прочитали годишња издања Извештаја, можете посетити https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_en

2 БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

Корупција се јавља у разним облицима, попут подмићивања, трговине утицајем, злоупотребе власти, лошег управљања јавним средствима, сукоба интереса и непотизма. Борба против корупција је означена као озбиљан изазов и заузима важно место у агенди ЕУ.

Зашто се борити против корупције?

- Корупција наноси штету владавини права и социјалној правди.
- Последице корупције највише погађа најугроженије друштвене категорије.
- Распрострањена корупција одвраћа инвестиције и слаби економски раст.
- Неоткривена корупција у јавном сектору подрива поверење јавности у институције, троши јавне ресурсе и новац, доводи до неправде давањем предности једнима на штету других и умањује способност институција да пруже адекватне јавне услуге.

Према подацима Светске банке, просечан приход у земљама с високом стопом корупције приближан је само једној трећини прихода земаља које бележе ниску стопу корупције. Такође, стопа смртности одојчади у земљама с израженом корупцијом је око три пута виша, а стопа писмености 25% нижа.

Шта је потребно да се победи у борби против корупције?

- > Политичка воља
- > Правни оквир
- > Професионализација
- > Појачана контрола
- > Механизми санкционисања
- > Активна подршка и учешће целог друштва

| Добра пракса | Група држава за борбу против корупције (ГРЕКО)

ГРЕКО је тело Савета Европе, формирано за борбу против корупције. ГРЕКО надгледа усклађивање антикорупцијских стандарда и ради на јачању капацитета својих чланица с циљем унапређења борбе против корупције. ГРЕКО помаже државама да утврде недостатке у националним антикорупцијским политикама подстицајући неопходне законодавне, институционалне и практичне реформе. Током 2019. године Европска унија је постала посматрач у оквиру ГРЕКО, доприносећи тако заједничким напорима у јачању владавине права и борби против корупције широм Европе.

Како бисте сазнали више о ГРЕКО и њеним активностима, можете посетити <https://www.coe.int/en/web/greco>

3 ОСНОВНА ПРАВА

Заштита и промоција основних права је опште начело права ЕУ и међународног права. Повеља Европске уније о основним правима у једном документу обједињује низ личних, грађанских, политичких, економских и социјалних права која уживају сви који живе у Европској унији. Било да се ради о праву да будете заштићени од дискриминације по основу старости или етничке припадности, једнакости жена и мушкараца, здравственој заштити или праву на приступ правосудном систему, та се права морају поштовати, промовисати и штитити.

Повеља је постала правно обавезујућа за државе чланице ЕУ ступањем на снагу Лисабонског уговора децембра 2009. године.

Да бисте сазнали више о свим правима и слободама, можете посетити <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>

Добра пракса | Агенција за основна права Европске уније

Агенција за основна права Европске уније (FRA) је агенција ЕУ посебно задужена за пружање независних савета, заснованих на доказима у области основних права. Агенција својим радом доприноси обезбеђењу заштите основних права свих људи који живе у ЕУ.

Како бисте сазнали више о Агенцији и њеним активностима, можете посетити <http://fra.europa.eu>

НА ПУТУ КА ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ

2012

Републици Србији додељен је статус кандидата за чланство у Европској унији у марту 2012. године.

2013

Народна скупштина је у јулу 2013. године усвојила Националну стратегију реформе правосуђа (НСРП) за период 2013 - 2018, док је Влада Републике Србије потом усвојила Акциони план за спровођење те Стратегије. Област владавине права је препозната као кључни приоритет у процесу приступања. Поглавље 23: Правосуђе и основна права правне тековине Уније је постало кључно за приступање Србије Европској унији и остаће у фокусу током целог процеса.

2014

Преговори о приступању су започели јануара 2014.

2016

У марту 2016. Влада Републике Србије усвојила је Акциони план за спровођење Поглавља 23, док су у јулу исте године започети преговори у овом поглављу.

Министарство правде је институција одговорна за преговарачки процес у области Поглавља 23 и кључно је владино тело које води, управља и прати тај процес у којем учествује више од 60 институција и преко 150 организација цивилног друштва.

Спровођење мера из Акционог плана за Поглавље 23 није наметнути услов за чланство у Европској унији, већ кључни корак ка вишим стандардима и заштити права, које ће уживати сваки грађанин Србије.

Претходне године су обележиле бројне мере и реформске активности, укључујући и доношење низа нових закона. Следеће странице садрже неке од кључних резултата остварених до краја 2019. године. Многи од ових важних циљева делом су постигнути захваљујући помоћи, коју пружа Европска унија.

ЕФИКАСНОСТ ПРАВОСУЂА

Инфраструктура

У периоду од 2012. до 2019. године, приближно 12 милијарди динара је уложено у правосудну инфраструктуру, што је резултирало са преко 6.200м² новоизграђених објеката, 76.500м² реконструисаног и преко 100.000м² санираног и обновљеног простора. У савремену ИТ опрему и адекватан намештај је уложено преко милијарду динара.

Е-Правосуђе

→ Правосудни информационални систем ПИС

Електронска размена података између правосудних и других државних органа

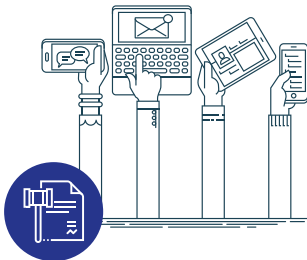

Од октобра 2017. године, Правосудни информационални систем је обрадио преко 4 милиона електронских упита, што је заменило више од 8,5 милиона штампаних докумената. На овај начин, Влада Републике Србије је остварила уштеде у износу од преко милијарду динара.

4 милиона електронских упита заменило **8.5 милиона** штампаних докумената

→ Е-суд

- Грађани и адвокати могу користити апликацију Е-суд у управном спору. Сада нема потребе за одласком у суд, како би се покренуо спор или уложила жалба.
- Заинтересоване стране могу прегледати све списе предмета преко Интернета
- Сва обавештења у вези са поступком шаљу се путем електронске апликације, као и путем имејла и СМС-а

→ ПроНеп

Електронска размена података о промету непокретности између јавних бележника, служби катастра и јединица пореске управе

Од јула 2018. године размењено је више од 400.000 електронских докумената између Катастра и јавних бележника. Канцеларија јавног бележника грађанима је заменила одлазак на шалтере пет различитих државних органа, што им је уштедело више од 1.6 милиона дана.

- Јавни бележници за грађане сада електронским путем подносе уговоре о промету непокретности и пореске пријаве надлежним органима
- Овакав систем спречава да некретнина буде продата два пута

Јачање правосудних професија

ЈАВНИ ИЗВРШИТЕЉИ И ЈАВНИ БЕЛЕЖНИЦИ

Нови Закон о извршењу и обезбеђењу почео је да се примењује 1. јула 2016. године
Допринео је решавању близу 1,5 милиона старих предмета

Примена нових измена и допуна Закона о извршењу и обезбеђењу почела је 1. јануара 2020. године

Заштита од и превенција злоупотребе и лоше праксе

- Јавни извршитељ не може да прода једину непокретност дужника ради намирања комуналног дуга мањег од 5.000 евра
- Више се не може спроводити извршење на две трећине месечног износа плате/зараде и пензије (или половина у случају минималних примања)
- Изузета од извршења сва примања по основу закона којим се уређује финансијска подршка породицама са децом (дечији додатак, алиментације...)

Увођење е-аукције

- **Јавни извршитељ** неће имати информације о понуђачима
- **Јавни извршитељ**, његов заменик, помоћник или члан породице, као и одређени сродници не могу бити (потенцијални) купци неокретности, која је предмет продаје у извршном поступку
- Повећана транспарентност целог поступка

- Увођење електронске огласне табле суда - омогућава грађанима транспарентан, једноставан и без одласка у суд увид у сва писмена, која суд или јавни извршитељ нису успели да им доставе путем поште.

ПРИНЦИП ОПОРТУНИТЕТА

Принцип опортунитета, односно одлагање кривичног гоњења, уведен је кроз Закон о кривичном поступку. Принцип опортунитета рационализује кривичну правду и смањује оптерећеност судова, истовремено пратећи општи светски тренд кривичног процесног права који је обележен идејом ресторативне правде.

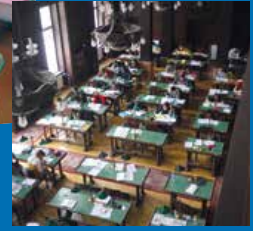
Средства прикупљена по основу опортунитета додељују се јавним конкурсом, који се расписује сваке године. Министарство правде је расписало први јавни конкурс за доделу ових средстава у марту 2016. године када је више од 350 милиона динара добило 67 корисника - првенствено школе, дечји вртићи, центри за социјални рад, домови здравља, болнице, домови за стара лица и геронтолошки центри.

До краја 2019. године, преко 1,6 милијарде динара додељено је за 450 пројеката од јавног значаја (Гинеколошко-акушерска клиника „Народни фронт” у Београду, породилиште у Чачку, Универзитетска дечја клиника у Београду, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Музеј савремене уметности Војводине, манастири Сопоћани, Студеница и Градац итд).

Гинеколошко-акушерска
клиника „Народни фронт“

Универзитетска библиотека
„Светозар Марковић“

1.6

милијарде динара

450

пројеката

2019

ПРЕВЕНЦИЈА И БОРБА ПРОТИВ КОРУПЦИЈЕ

Нови Закон о организацији и надлежности државних органа у борби против организованог криминала, тероризма и корупције почео је да се примењује 1. марта 2018.

> Професионализација

- 4 регионална центра за борбу против корупције (Београд, Нови Сад, Ниш и Краљево)
- Успостављање посебних одељења за сузбијање корупције при јавним тужилаштвима, судовима и полицији
- Специјализовани јавни тужиоци, судије и полицајци
- Формирање тзв. ударних група (task force) за најкомплексније случајеве, којима руководи јавни тужилац
- Унапређена унутрашња сарадња кроз успостављање мреже официра за везу из 13 релевантних државних органа

У периоду од 1. марта 2018. до 31. децембра 2019. године посебна одељења виших јавних тужилаштава подигла су оптужне акте против 1398 лица, док су судови изrekli 916 осуђујућих пресуда за коруптивна кривична дела.

896
истрага

916
осуђујућих пресуда

Од септембра
2020. године
почиње примена
новог Закона
о спречавању
корупције

- Прецизирана правила за спречавање сукоба интереса и кумулацију функција
- Јавни функционери ће морати да достављају Агенцији за спречавање корупције детаљније информације о својој имовини
- Проширена надлежност и ојачана независност и капацитети Агенције за спречавање корупције

Примена Закона
о заштити
узбуњивача
отпочела је
у јуну
2016. године

- Послодавац је дужан да писаним путем обавести свако запослено лице о његовом праву на заштиту у складу са овим Законом
- Повезано лице - има право на заштиту као узбуњивач ако учини вероватним да је према њему предузета штетна радња због повезаности са узбуњивачем

Од почетка примене Закона
па до краја децембра 2019.
године у свим судовима у
Републици Србији примљено
је 774 предмета, од чега
су решено 714 предмета
у истом периоду.

774
предмета

714

решено

Закон о
лобирању
примењује се
од августа
2019. године

Ово је први пропис којим је регулисано лобирање у Србији и представља механизам у борби против корупције, који треба да смањи сиву зону разних утицаја на формирање јавних политика. Уведен је обавезан регистар лобиста, за чије је вођење задужена Агенција борбу против корупције.

Агенција за борбу против корупције издаје сертификате, који су неопходни за обављање делатности лобирања.

- Функционер је дужан да обавести Агенцију за борбу против корупције Републике Србије о лобистичким активностима.

ЗАШТИТА ОСНОВНИХ ПРАВА

Насиље у породици представља свако физичко, сексуално, психичко или економско насиље које неко лице учини према другом са којим се на-

лази у садашњем или ранијем брачном, ванбрачном или партнерском односу или према лицу са којим је крвни сродник у правој линији, а у побочној линији до другог степена или са којим је сродник по тазбини до другог степена или коме је усвојитељ, усвојеник, храњеник или хранитељ или према другом лицу са којим живи или је живео у заједничком домаћинству.

Закон о спречавању насиља у породици почео је да се примњује 1. јуна 2017. године

- > Закон је увео хитне мере: привремено удаљавање учиниоца из стана и привремена забрана учиниоцу да контактира жртву и прилази јој
- > Успостављена координација између надлежних органа - полиције, јавног тужилаштва и центра за социјални рад
- > Израда индивидуалних планова за сваку жртву, којим се од стране надлежних државних органа предвиђају конкретне мере за заштиту и подршку жртви
- > Доступна бесплатна правна помоћ жртвама породичног насиља

Србија је усагласила своје кривично законодавство у складу са Истанбулском конвенцијом Савета Европе, која је правни инструмент Савета Европе у овој области. Уведена су четири нова кривична дела: прогањање, полно узнемиравање, принудни брак и сакаћење женског полног органа. Овим изменама је унапређена правна заштита жена.

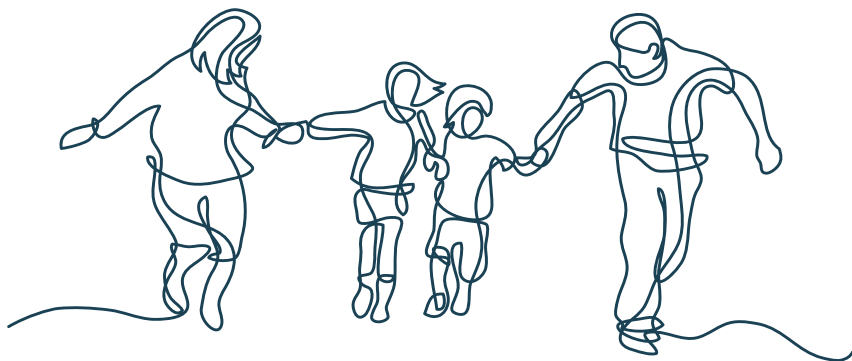
**Закон о
бесплатној правној
помоћи почео је
да се примењује
1. октобра
2019. године**

**Ако грађанин нема довољно средстава, држава
сноси трошкове правне помоћи или подршке**

**Приступ правди
за сваког грађанина**

► осигуран једнак приступ правди грађанима који су корисници права на социјалну помоћ, затим лица која би због плаћања правних услуга постала корисници социјалне помоћи, као и припадници рањивих, односно друштвено осетљивих група (жртве трговине људима, породичног насиља, особе са инвалидитетом, избеглице итд).

Нови Закон о заштити права на суђење у разумном року почео је да се примењује 1. јануара 2016. године

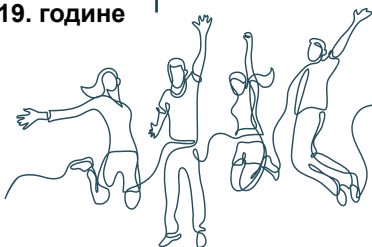
- > Доступност правних средстава за убрзање поступка
- > Уколико сматрају да им суђење предуго траје, странке имају право на приговор, који се подноси председнику суда
- > Странке имају право на жалбу на одлуку председника суда, непосредно вишем суду, ако се приговор не усвоји
- > Уколико се утврди повреда права на суђење у разумном року, председник суда налаже поступајућем судији убрзање поступка, а постоји и могућност новчаног обештећења

У овим поступцима странка не плаћа судске таксе, а поступци се третирају као хитни и имају приоритет у одлучивању.

Нови закон о заштити података о личности почео је да се примењује у августу 2019. године

- > Сваки грађанин има право да зна ко прикупља, чува или обрађује његове личне податке, као што су матични број или број банковног рачуна, физички изглед и карактеристике, биометријски подаци, број телефона, ИП адреса, лозинке.

Лични подаци грађана Србије су сада заштићени на исти начин као и у државама чланицама ЕУ.

**Нови Закон о
спречавању
дискриминације
особа са
инвалидитетом
почео је да се
примењује
у фебруару
2016. године**

Кључни принципи Закона:

- > **Забрана дискриминације особа са инвалидитетом**
- > **Поштовање људских права и достојанства особа са инвалидитетом**
- > **Укључивање особа са инвалидитетом у све сфере друштвеног живота, на једнакој основи**

НАЦИОНАЛНЕ МАЊИНЕ

- > **Гарантовано право за припаднике националних мањина на уношење података о националности у јавне исправе и службене евиденције како би био олакшан приступ образовању и запослењу**
- > **Унапређено функционисање Националних савета националних мањина**
- > **Побољшана доступност уџбеника и наставних средстава на језицима националних мањина**
- > **Право Рома на упис у предшколске и школске установе, без дискриминације**
- > **Подршка Ромима у спречавању тренда превременог напуштања образовног система**

ЕУ УЗ ПРАВДУ

Подршка за
Поглавље

23

ПРАВНА
СИГУРНОСТ
ЛАКШИ
ПРИСТУП
ПРАВДИ
ЗАШТИТА
права
СВИХ
ГРАЂАНА

ПРОЈЕКАТ И ЊЕГОВА ПОДРШКА

Јачање капацитета Министарства правде у складу са захтевима преговарачког процеса за приступање ЕУ (ЕУ уз Правду: Подршка за Поглавље 23) је пројекат техничке помоћи који финансира Европска унија. Његов основни циљ је побољшање сектора правде у складу са захтевима за придруживање у Републици Србији - држави која од марта 2012. године има статус кандидата за чланство у ЕУ. Пројекат је почео 15. маја 2018. године и траје две године.

Пројекат ЕУ уз Правду: Подршка за Поглавље 23 доприноси јачању институционалних капацитета Министарства правде како би испунило своју улогу у реформи правосуђа и координацији и праћењу спровођења мера Акционог плана за Поглавље 23: Правосуђе и основна права, у контексту Поглавља 23 и приступних преговора.

Пројекат је организован кроз три компоненте, од којих је свака усмерена на постизање кључних резултата, и то:

Компонента 1	Нормативни оквир и стандарди Резултат 1: Повећана усклађеност нормативног оквира с Поглављем 23
Компонента 2	Спровођење задатака и обавеза Министарства правде Резултат 2: Повећан број спроведених задатака и обавеза Министарства правде, предвиђених у процесу реформе правосуђа, као и задатака из Акционог плана у контексту Поглавља 23 и преговора о приступању
Компонента 3	Координација, надгледање и извештавање о примени Акционог плана од стране Министарства правде Резултат 3: Побољшана координација бројних органа надлежних за спровођење Акционог плана, коју спроводи Министарства правде, као и ефикасније праћење и извештавање о спровођењу Акционог плана

ЕУ УЗ ПРАВДУ - ПОДРШКА ЗА ПОГЛАВЉЕ 23

Делиградска 4,
11 000 Београд, Србија
Т. +381 11 2657 311
RSMoJ4Accession@gdsi.ie

Пројекат спроводи конзорцијум
који предводи GDSI Limited

www.gdsi.ie